สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างสรรค์บุคคลให้เป็นพลเมืองดีและมีประสิทธิภาพของสังคม เป็นวิชาที่มุ่งสร้างเสริมให้บุคคลสามารถดำรงอยู่อย่างเหมาะสมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาจึงมักครอบคลุมประสบการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์อย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้ว่าชณะที่ดัชนีความก้าวหน้าทางวิชาการพุ่งสูงขึ้นอย่างฉับพลัน (Knowledge Explosion) นั้นได้มีการประมวลวิทยาการสาขาต่าง ๆ ด้านสังคมศาสตร์ถึง 7 สาขา เพื่อบูรณาการเป็นเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปริมาณและความลึกซึ้งของเนื้อหาวิชาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง อาทิเช่น ผู้เรียนอาจต้องใช้เวลาในการเรียนรู้มากขึ้น ผู้สอนอาจต้องปรับปรุงเทคนิค วิธีการ ตลอดจนเพิ่มอุปกรณ์การสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักการศึกษา ข้อมูลจากผลการวิจัย ตลอดจนประสบการณ์ในการสอนของผู้วิจัยพบว่าการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีสอนแบบบรรยายและใช้ประโยชน์จากสื่อการสอนอื่น ๆ น้อยมาก ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของสุคนธ์ ศัพท์หงษ์[1]

---

[1]สุคนธ์ ศัพท์หงษ์, "การสำรวจปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนของโรงเรียนราษฎร์ ปี 2507" (ปริญญานิพนธ์ชั้นปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2508).

ศรีพรรณ อุประคำ[1] และเฉลา จาตุรพานิชย์[2] อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพัฒนาการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาในประเทศไทยกำลังเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว (Technology Explosion) ผู้วิจัยเห็นว่านักการศึกษาควรเพิ่มความสนใจในอันที่จะนำสิ่งเหล่านี้เข้ามาช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้มากขึ้น

การนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้จะช่วยลดช่องว่างทางการศึกษา ทั้งยังช่วยเสริมให้งานบริหารกับงานวิชาการดำเนินไปอย่างสอดคล้องและได้ผลจริงจังยิ่งขึ้น ดังที่ชัยยงค์ พรหมวงศ์[3] กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีเป็นประดุจมิติที่สามที่จำเป็นจะต้องเพิ่มเข้าไปในระบบการศึกษาสองมิติของไทย คือการบริหารกับวิชาการ หรืออีกนัยหนึ่งระหว่าง "ห้องเย็น" กับ "ห้องเรียน" เพราะเทคโนโลยีทางการศึกษาจะช่วยกำหนดกิจกรรมของผู้เรียน จัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนและโรงเรียน รวมทั้งพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อีกด้วย และหนึ่งในจำนวนนวัตกรรมทางการศึกษาที่น่าสนใจก็คือ "บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์-เทป"

---

[1]ศรีพรรณ อุประคำ, "การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดภาคเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2510).

[2]เฉลา จาตุรพานิชย์, "การศึกษาโครงการโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดพระนครและธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

[3]ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "แนวคิดการจัดระบบพัฒนาหลักสูตรและการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน" ครุศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (พ.ย.-ธ.ค.) 2517, หน้า 21-23.

บทเรียนแบบโปรแกรมเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งกำลังเป็นที่นิยมกันมากขึ้นในปัจจุบันเพราะราคาประหยัดและคงทนกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนชนิดอื่น ๆ และเหมาะสำหรับใช้เป็นสื่อการสอนวิชาสังคมศึกษาที่มีเนื้อหาวิชากว้างขึ้น กล่าวคือบทเรียนแบบนี้นอกจากจะช่วยลดภาระและเวลาในการสอนเนื้อหาของครูลงอย่างได้ผลแล้ว (Lemke, 1979 [1] : Eshiwani, 1975[2])ยังสามารถลดข้อบกพร่องของการสอนแบบเดิมได้ในแง่ความชัดเจนถูกต้องของเนื้อหาวิชา ขณะที่การสอนของครูในแต่ละครั้งอาจให้ประสิทธิผลแตกต่างกัน บทเรียนแบบโปรแกรมจะให้ประสิทธิผลคงที่กว่า (Glassman, 1966 [3]) และมีการใช้หลักจิตวิทยาว่าด้วยการเสริมแรงเป็นหลักการสำคัญในการสร้างบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน

---

[1]Lemke, Walter Richard, "A Comparison of the Effective of a Programmed Instructional Technique and a Technique Using Advance Organizers and Study Questions as Ancillary Learning Activities for Brass Techniques Classes at the College Level" Dissertation Abtracts International Vol.40 No.2, p.6182A

[2]Eshiwani, George Sammy, "The Effectiveness of Programmed Instruction, Conventional Classroom Approach, and Integrated Programmed Instruction in the Teaching of Probability to High School Students in Kenya" Dissertation Abstracts International 35(June,1975),p.7606A.

[3]สุลัดดา ไชยบุตร, "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์เรื่องความสัมพันธ์และฟังก์ชั่น สำหรับมัธยมศึกษาปีที่ 2" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 5.

รู้มากขึ้น และความเอาใจใส่ในการเรียนของนักเรียนจะไม่ลดน้อยลงแม้จะใช้บทเรียนชนิดนี้เป็นเวลานาน (Lindvall, 1966)[1] นอกจากนี้บทเรียนแบบโปรแกรมยังช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงกว่าการสอนแบบบรรยาย (Schramm, 1964[2] : Dutton, 1963[3] : Douglas Porter, 1962 : Robert O.Boron Jr., 1962 : Marilyn Miller Prince and John P.Cusey, 1970 - 1971[4] : พลรัตน์ ลักษณียาวิน[5]) และหากได้นำบทเรียนชนิดนี้ไปใช้มีอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพอื่นๆ เป็นสื่อประกอบ เช่น เทปบันทึกเสียง และเครื่องฉายสไลด์ โดยจัดสร้างในรูปบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปก็สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะอุปกรณ์ดังกล่าวสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสหลายทาง ที่สำคัญได้แก่โสตสัมผัสกับจักษุสัมผัส ซึ่งจะให้ผลการรับรู้รวมกันถึงร้อยละ

---

[1] เรื่องเดียวกัน, หน้า 2

[2] เรื่องเดียวกัน, หน้า 1

[3] Sherman Sumpter Dutton, "An Experimental Study in the Programming of Science Instruction for the Fourth Grade" Dissertation Abstracts International 24 (Dec.1963), p.2382A.

[4] พรวิไล อภิญกฤษดา, "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่องคุณานุประโยคในภาษาอังกฤษ สำหรับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 4

[5] พลรัตน์ ลักษณียาวิน, "การทดลองสอนพีชคณิตโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 31-32.

94 ของการเรียนรู้โดยผ่านระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 ทาง[1] นอกจากนี้มีผลจากการทดลองหลายครั้งที่แสดงให้เห็นประสิทธิภาพการใช้บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์-เทปเป็นสื่อการสอน เช่น ผลการวิจัยของเอมลิง (Emling, 1975)[2] ซึ่งชี้ให้เห็นว่าบทเรียนชนิดโปรแกรมสไลด์เทปเมื่อนำไปใช้โดยเปรียบเทียบกับการสอนแบบบรรยายและการสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมชนิดเล่มจะให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงที่สุด และผลการวิจัยของทรัจแมน (Trugman, 1975)[3] ได้วิเคราะห์ให้เห็นผลของการใช้สื่อการสอนประกอบบทเรียนว่า บทเรียนแบบโปรแกรมจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อมีสื่อสายตาประกอบ หรือมีการบรรยายประกอบโดยวิธีบันทึกเทป และสรุปว่าบทเรียนแบบโปรแกรมที่มีเสียงประกอบภาพนั้นจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าการเรียนจากบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดเล่ม ทั้งยังทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาด้วยการใช้ระบบแสงเสียงกระตุ้นประสาทสัมผัส และจากผลการวิจัยของเยาวลักษณ์ (เยาวลักษณ์ บุญศิริ)[4] ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้สไลด์-เทปเป็นอุปกรณ์การสอนจะให้ผลดี

---

[1]ศรีพรรณ อุประคำ, "การวิเคราะห์ปัญหา...," หน้า 23

[2]Robert C.Emling, "An Evaluation of the Use of Programmed Instruction of Six Dental Schools" Dissertation Abstracts International Vol.36 No.3, p.1378A.

[3]Trugman, Ronald Fransis, " The Inclusion of Non-Print Media in Print Programmed Instruction for Post-Secondary Students" Dissertation Abstracts International 35 (Mar.1975), p. 5699A.

[4]เยาวลักษณ์ บุญศิริ, "การเปรียบเทียบความเข้าใจภาษาอังกฤษด้วยการฟังจากการสอนโดยใช้เทปกับจากการสอนโดยใช้สไลด์เทปเสียง" รวมบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ปี 2521 โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523, หน้า 312 - 13.

กว่าการใช้เทปเสียงเพียงอย่างเดียว

ยิ่งไปกว่านั้น จากผลการทดลองของซีฟ (Zyve, 1932)[1] ซึ่งได้ทดลองเปรียบเทียบการสอนคณิตศาสตร์เรื่องเศษส่วนโดยใช้สไลด์กับการสอนโดยใช้กระดานและชอล์ค ปรากฏว่าการสอนด้วยวิธีหลัง 3 วันจะได้ผลเท่ากับการสอนด้วยสไลด์เพียง 2 วัน นอกจากนี้ผลการวิจัยขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ในปี ค.ศ. 1966 ยังชี้ให้เห็นว่าโสตทัศนูปกรณ์ประเภทเครื่องฉายสไลด์เป็นอุปกรณ์ที่มีคุณค่าสูงในการสอนคนจำนวนมากและจะช่วยสร้างความรู้สึกประทับใจไปนาน

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์–เทปจะสามารถนำมาใช้เป็นสื่อการสอนวิชาสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง ขณะเดียวกันการนำบทเรียนนี้ไปใช้ก็อาจกระทำได้ในหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สอนเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล ซึ่งอาจจะทำให้เกิดผลการเรียนรู้แตกต่างกัน สำหรับการศึกษาวิจัยในแง่นี้ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดได้เคยวิจัยมาก่อน ซึ่งหากมีการศึกษาเพิ่มเติมในแง่มุมดังกล่าวก็คงจะเกิดประโยชน์ต่อการเลือกวิธีใช้บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์–เทปได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเลือกทำวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง "ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย" ระหว่างการสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์–เทปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล" โดยมีจุดประสงค์ในการวิจัยดังนี้

---

[1] อรไท ผลดี, "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปวิชาภาษาไทย เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 42.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียนเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง "ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย" ระหว่างการสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง "ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย" ระหว่างการสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคลแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสภาราชินี จังหวัดตรัง ปีการศึกษา 2524

2. ในการวิเคราะห์ผลการวิจัยจะไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพอารมณ์ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของนักเรียนขณะที่ทำการทดลอง

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการวิจัยครั้งนี้ถือว่าบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปเรื่อง"ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย" ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพเชื่อถือได้ และมีเนื้อหาตรงตามหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พุทธศักราช 2521

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรยังไม่เคยเรียนบทเรียนเรื่อง "ความรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัยมาก่อน"

3. อุปกรณ์การสอนที่ใช้ประกอบบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปนี้มีประสิทธิภาพทัดเทียมกันทั้งในการใช้สอนเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

ความจำกัดของการวิจัย

1. ในการเรียนบทเรียนสไลด์เทปเป็นกลุ่มครูผู้สอนจะเป็นผู้ควบคุมอุปกรณ์ต่างๆ แต่ในการเรียนเป็นรายบุคคลผู้เรียนจะต้องควบคุมอุปกรณ์เอง ดังนั้นความสามารถที่แตกต่างกันในการใช้อุปกรณ์การทำให้ผลการเรียนรู้แตกต่างกันได้

2. นักเรียนที่เรียนเป็นรายบุคคลสามารถใช้เวลาในการเรียนได้มากกว่าและเป็นอิสระกว่านักเรียนที่เรียนเป็นกลุ่ม ความแตกต่างในเรื่องการใช้เวลาเรียนจึงอาจทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ครูสังคมศึกษาอาจนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ศึกษานิเทศก์อาจนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการนิเทศ ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในด้านเทคนิคการสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมได้

3. สถาบันฝึกหัดครูอาจนำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สามารถผลิตครูสังคมศึกษาที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

4. นักการศึกษา นักวิจัยและผู้ที่สนใจอาจใช้การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทป หมายถึง บทเรียนที่จัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อยๆ บรรจุไว้ในแผ่นสไลด์และเทปบันทึกเสียง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามลำดับขั้นจากง่ายไปหายากโดยการดูภาพสไลด์และฟังคำบรรยายจากเทป ขณะที่เรียนจะมีแบบฝึกหัดให้ทำเป็นระยะ และมีการเฉลยคำตอบทันทีเพื่อให้ผู้เรียนตรวจสอบและทราบผลการเรียนด้วยตนเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย